

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Лук'янов В.І., директор житлово-комунального коледжу
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна

У статті розглянуті регіональні аспекти державного регулювання розвитку житлово-комунального господарства. Визначено, що житлово-комунальне господарство є однією з основних ланок господарювання, яке безпосередньо впливає на якість життя людини. В умовах децентралізації житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є однією з найважливіших складових іміджу регіональних органів влади. Тобто, від того на скільки органи державної регіональної влади регулюють політику у сфері ЖКГ, залежить якість надання житлово-комунальних послуг населенню та створення необхідних умов для розвитку цієї сфери. Автором зазначено, що першим кроком фінансового оздоровлення сфери ЖКГ повинно стати розробка ефективної фінансово-економічної моделі комунальних підприємств, яка базуватиметься на економічно-обґрунтованій системі визначення тарифів та адресному соціальному захисті населення, зниженні нераціональних витрат шляхом економічної мотивації, забезпеченні необхідного рівня оплати послуг споживачами, формуванні сприятливих умов для залучення приватного сектору та інвестицій. Обґрунтовано, що в процесі створення умов для розвитку ЖКГ регіонів країни однією з основних цілей повинна стати демонополізація обслуговування житлового фонду та формування конкурентного ринку надання послуг. З метою розвитку конкурентного сектору на ринку житлово-комунальних послуг повинно бути здійснено певні заходи. Розв'язання вказаних завдань цілком залежить від державного регулювання розвитку ЖКГ та компетентності регіональних та місцевих органів влади.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, розвиток, державне регулювання, регіон.

Постановка проблеми. Актуальною проблемою сьогодення є виокремлення питань, які стосуються розвитку українського суспільства. Одним з основних завдань, які повинні вирішувати органи державної влади є розвиток житлово-комунального господарства регіонів країни.

Регіональний розвиток охоплює такі важливі складові, як: об'єднання виробників у єдину регіональну економічну систему, покращення соціально-економічного рівня якості життя населення та впровадження сучасних технологій менеджменту у якісне обслуговування населення житлово-комунальними послугами.

Житлово-комунальне господарство є однією з основних ланок господарювання, яке безпосередньо впливає на якість життя людини. В умовах децентралізації житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є однією з найважливіших складових іміджу регіональних органів влади. Тобто, від того на скільки органи державної регіональної влади регулюють політику у сфері ЖКГ, залежить якість надання житлово-комунальних послуг населенню та створення необхідних умов для розвитку цієї сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаними із розвитком ЖКГ на рівні регіону присвячені праці багатьох вітчизняних, таких як О. Амосов [1], В. Бакіров [2], А. Стадницький [3], О. Димченко [4], І. Драган [5], Г. Крамаренко [6] та ін.

Державне регулювання розвитку ЖКГ досліджено у працях таких вчених як З. Герасимчук [7], А. Григорович [8], Л. Пісьмаченко [9], В. Полуянов В.П. [10] та ін.

Але ряд питань щодо регіональних аспектів державного регулювання розвитку ЖКГ не були достатньо опрацьовані та потребують більш детального аналізу та дослідження.

Метою статті є розгляд регіональних аспектів державного регулювання розвитку житлово-комунального господарства.

Основні результати дослідження. Для житлово-комунального господарства як складової частини регіональної економіки характерні певні особливості, які обумовлені специфічними обмеженнями розвитку галузі та нестабільною макроекономічною ситуацією. Але, на думку автора, державне регулювання розвитку ЖКГ у змозі підняти з колін цю галузь, яка за своєю суттю є основою благополуччя життя громадян.

Державна політика з питань реформування житлово-комунального господарства, що втілюватиметься у місті, базується на таких основних принципах:

1. Пріоритетність платоспроможного права всіх споживачів щодо задоволення їх потреб в якісних житлово- комунальних послугах.
2. Забезпечення громадян із низьким рівнем доходів житлово-комунальними послугами відповідно до державних соціальних стандартів.

3. Державна підтримка забезпечення функціонування і динамічного розвитку сфери житлово-комунального господарства.
4. Удосконалення системи управління житлово-комунальним господарством.
5. Стимулювання інвестиційних процесів у галузі житлово-комунального господарства.
6. Ресурсозбереження.
7. Прозорість прийняття рішень стосовно тарифної політики.

Правове регулювання ЖКГ здійснюється на основі Конституції України, кодексів України, законів України, указів Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, наказів Державного комітету України по житлово-комунальному господарству, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства та інші.

Законодавчі акти, які містять у собі механізми регулювання ЖКГ поділяються на акти ринкового, організаційного та фінансового регулювання. Функції державного регулювання ЖКГ складаються з: визначення цілей розвитку галузі, стимулюванням, оперативним коригуванням та контролем.

Велике значення має визначення перспектив розвитку та підвищення якості схвалюваних рішень у сфері державного регулювання ЖКГ на рівні регіону. Система державного регулювання розвитку ЖКГ на регіональному рівні має реалізовувати функції управління та складатися з двох підсистем: управляюча підсистема – система управління (що здійснює функції управління); керована підсистема – об'єкт управління (рис. 1).

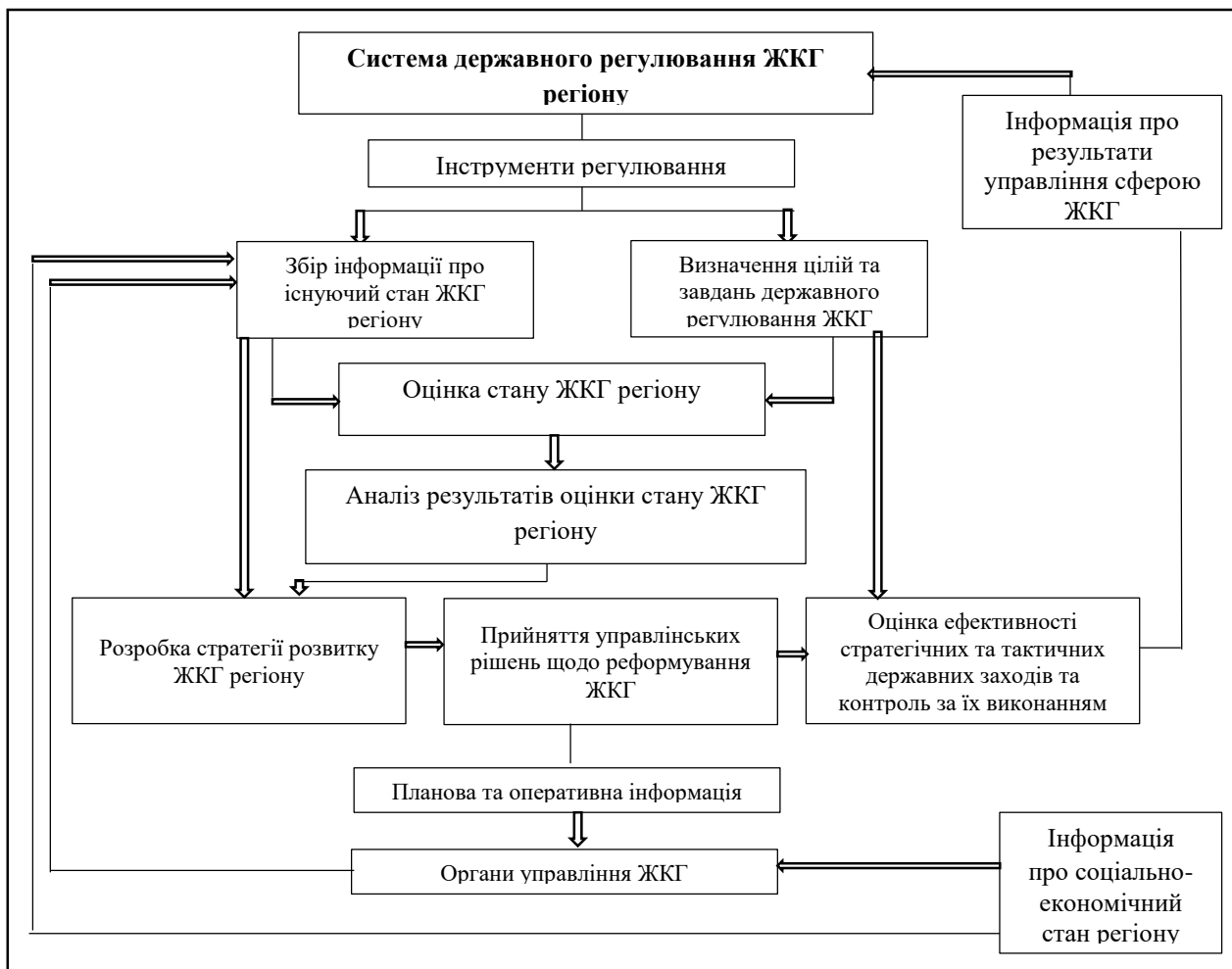

Рисунок 1 – Система державного регулювання розвитку ЖКГ на регіональному рівні

Функціонування системи здійснюється під впливом багатьох факторів зовнішнього середовища, серед яких можна виділити найбільш впливові: розвиток наукової та інноваційної діяльності інших країн, зміни споживчих потреб населення, зміни зовнішньоекономічних стратегічних зв'язків, а також фактори форс-мажорного характеру [11].

Сьогодні, необхідно вжити заходи щодо фінансового оздоровлення підприємств житлово-комунального господарства, оскільки в умовах недосконалої тарифної політики, яка у переважній

більшості не передбачає урахування інвестиційної складової, суттєво зменшені можливості підприємств здійснювати програми технічного переоснащення за власні кошти.

Першим кроком фінансового оздоровлення сфери ЖКГ повинно стати розробка ефективної фінансово-економічної моделі комунальних підприємств, яка базуватиметься на економічно-обґрунтованій системі визначення тарифів та адресному соціальному захисті населення, зниженні нераціональних витрат шляхом економічної мотивації, забезпеченні необхідного рівня оплати послуг споживачами, формуванні сприятливих умов для залучення приватного сектору та інвестицій.

Нова система управління та фінансування ЖКГ є поєднанням економічних важелів та договірних відносин щодо підвищення рівня відповідальності суб'єктів господарювання різних форм власності.

До основних чинників, що визначають ефективність функціонування ЖКК в регіонах України відносяться:

1. Нормативно-правове забезпечення діяльності перетворених організацій житлово-комунального комплексу.
2. Формування інституціонального середовища й системи функціонування ЖКГ.
3. Раціоналізація джерел і механізмів фінансування.
4. Розвиток конкуренції між учасниками житлово-комунального обслуговування.
5. Застосування ресурсозберігаючих технологій.
6. Підготовка й перепідготовка кадрів виконавців та управлінців.
7. Використання організаційно-правових форм правління діяльністю ЖКК, заснованих на співпраці з мешканцями [12].

У процесі створення умов для розвитку ЖКГ регіонів країни однією з основних цілей повинна стати демонополізація обслуговування житлового фонду та формування конкурентного ринку надання послуг. З метою розвитку конкурентного сектору на ринку житлово-комунальних послуг повинно бути здійснено певні заходи. Розв'язання вказаних завдань цілком залежить від державного регулювання розвитку ЖКГ та компетентності регіональних та місцевих органів влади.

Найбільш ефективними заходами державного регулювання у сфері природних монополій є передача в управління, оренду суб'єктів комунальної власності та впровадження договірних відносин між власниками комунальних господарств, виробниками та споживачами послуг. Такі заходи нададуть поштовх для розвитку житлово-комунальної сфери, створять необхідні умови для технічного переоснащення систем водо-, тепlopостачання й водовідведення, забезпечить впровадження передових енергозберігаючих й екологічно безпечних технологій, сучасного менеджменту, створить умови для одержання територіальними громадами додаткових коштів для реалізації пріоритетних програм розвитку регіонів. Разом з тим необхідно активізувати та підсилити функції органів регіональної влади через удосконалення вже існуючих регіональних програм реформування ЖКГ.

Існуюча необхідність залучення значних коштів для технічного переоснащення об'єктів ЖКГ обумовлює залучення приватних інвесторів на ринки послуг житлово-комунального господарства на основі:

- надання органам місцевого самоврядування права передавати в концесію комунальні підприємства, які надають житлово-комунальні послуги;
- скасування заборони приватизації державних підприємств, які надають житлово-комунальні послуги;
- визначення кваліфікаційних умов до приватних інвесторів, які бажають одержати підприємства галузі в приватну власність або концесію;
- проведення обов'язкової експертизи оцінки майна, відносно якого ухвалене рішення надання в концесію;
- удосконалення системи державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання в сфері ЖКГ і тарифної політики в цій сфері;
- застосування процедури аукціону під час придбання права на здійснення концесійної діяльності й права приватної власності на підприємства ЖКГ;
- активізації діяльності вповноважених органів регіональної влади й органів місцевого самоврядування щодо залучення приватних інвесторів до висновку концесійних договорів й участі у відчуженні в приватну власність підприємств ЖКГ.

На регіональному рівні повинні бути здійснені певні організаційно-економічні заходи впровадження реформ ЖКГ. До них відносяться:

- здійснення спеціальних цільових програм;
- державні субсидії та цільові асигнування регіональних органів влади;

- податкові пільги для стимулювання регіональних програм інноваційного розвитку ЖКГ;
- створення регіональних центрів щодо кооперації підприємств ЖКГ та промисловості;
- підтримка діючих кластерів та створення нової мережі компаній у галузі ЖКГ;
- підвищення ефективності менеджменту на основі організації управлінського консультування структур ЖКГ.

Різноманіття і складність соціально-економічних процесів, що протікають в об'єктах житлово-комунального господарства регіонів країни, вимагають з боку органів державної влади інституційних і структурних змін, заснованих на новому відношенні до ЖКГ у інституційному та технологічному аспектах.

Висновки. Проведене дослідження довело, що сучасний стан державного регулювання ЖКГ має бути відновлено на основі активізації діяльності вповноважених органів регіональної влади у процесах створення принципово нових підходів до розробки ефективної фінансово-економічної моделі комунальних підприємств, яка базуватиметься на економічно-обґрунтованій системі визначення тарифів та адресному соціальному захисті населення, зниженні нераціональних витрат шляхом економічної мотивації, забезпеченні необхідного рівня оплати послуг споживачами, формуванні сприятливих умов для залучення приватного сектору та інвестицій. Вкрай необхідним є вжити заходи щодо фінансового оздоровлення підприємств житлово-комунального господарства регіонів, оскільки в умовах недосконалої тарифної політики, яка у переважній більшості не передбачає урахування інвестиційної складової, суттєво зменшені можливості підприємств здійснювати програми інноваційного розвитку та технічного переоснащення.

Література

1. Амосов О.Ю. Місце житлово-комунального господарства на ринку сфери послуг України / О.Ю. Амосов // Бизнес-информ. – 2010. – № 11. – С. 32-38.
2. Бакіров В.С. Регіональний розвиток як фактор суспільної консолідації: програма «Харківщина – 2010» / В.С. Бакіров, Ю.Ж. Шайгородський // На шляху до суспільної злагоди. – 2001. – С. 42-45.
3. Стадницький Ю.І. Державне регулювання діяльності природних монополій: монографія / Ю.І. Стадницький, А.Г. Загородний, В.В. Кривуцький, Н.О. Шпак. – Львів: Нац. ун-т «Львів. Політехніка», 2008. – 224 с.
4. Димченко О.В. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: монографія / О.В. Димченко. – Харків: Харк. нац. акад. міськ. госп-ва, 2009. – 356 с.
5. Драган І.О. Модернізація житлово-комунального господарства в Україні: теорія, методологія, практика державного управління: монографія / І.О. Драган. – Донецк: Юго-Восток, 2010. – 400 с.
6. Крамаренко Г.О. Формування державних механізмів управління житлово-комунальним господарством в сучасних умовах господарювання / Г.О. Крамаренко // Соціальний менеджмент і управління інформаційними процесами. – 2005. – № 18. – С. 3-9.
7. Герасимчук З.В. Організаційно-економічний механізм функціонування житлово-комунального господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekfor/2011_4/35.pdf.
8. Григорович А.В. Програмне управління розвитком житлово-комунального господарства міста: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» / А.В. Григорович. – Київ, 2006. – 20 с.
9. Пісьмаченко Л.М. Державне управління у галузі житлового і комунального господарства: проблеми та шляхи їх вирішення / Л.М. Пісьмаченко // Економіка та держава. – 2008. – № 4. – С. 74-76.
10. Полуянов В.П. Формирование институциональных основ развития рынка жилищно-коммунальных услуг в Украине: тарифная политика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.donntu.edu.ua/fem/vip31-2/31-2_25.pdf.
11. Качала Т.М. Житлово-комунальне господарство в системі міського комплексу: монографія / Т.М. Качала. – Київ: Наук. думка, 2008. – 416 с.
12. Пакулін С.Л. Удосконалення державного регулювання розвитку житлово-комунального комплексу регіону / С.Л. Пакулін, О.О. Топчій // Вісник Дніпропетровського університету. – Серія «Економіка». – 2013. – Випуск 7(1). – С. 17-22.

References

1. Amosov, O. (2010) Place of housing and communal services in the market of services of Ukraine. *Biznes-inform (Business-inform)*, 11, 32-38 (in Ukr.).
2. Bakirov, V. (2001) Regional development as a factor of social consolidation: program «Kharkiv Region – 2010». Kyiv: Ukrainian Center for Political Management (in Ukr.).
3. Stradnytskyi, Yu., Zagorodnyi, A., Kryvutskyi, V., & Shpak, N. (2008) State regulation of the activities of natural monopolies. Lviv: Nat. Univ «Lviv. Polytechnic» (in Ukr.).

4. Dymchenko, O. (2009) Housing and communal services in the reformation process: analysis, design, management. Kharkiv: Khark. nat. acad. misk. hosp-va (in Ukr.).
5. Dragan, I. (2010) Modernization of housing and communal services in Ukraine: theory, methodology, practice of public administration. Donetsk: Southeast (in Ukr.).
6. Kramarenko, G. (2005) Formation of state mechanisms of management of housing and communal services in modern economic conditions. *Sotsialnyi menedzhment i upravlinnia informatsiinymy protsesamy (Social and information management)*, 18, 3-9 (in Ukr.).
7. Gerasymchuk, Z., & Vytryshch, K. (2011) Organizational and economic mechanism of functioning of housing and communal services. *Ekonomichnyi forum (Economic forum)*. Retrieved from http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekfor/2011_4/35.pdf (in Ukr.).
8. Grygorovych, A. (2006) Program management for the development of housing and communal services of the city. Kyiv (in Ukr.).
9. Pis'machenko, L. (2008) Public administration in the area of housing and communal services: problems and ways of their solution. *Ekonomika ta derzhava (Economy and the state)*, 4, 74-76 (in Ukr.).
10. Popuianov, V., & Savenko, A. (2007) Formation of institutional bases for the development of the market of housing and communal services in Ukraine: tariff policy. *Nauchnye Trudy DonNTU (Scientific works of DonNTU)*, 31-2. Retrieved from: http://library.donntu.edu.ua/fem/vip31-2/31-2_25.pdf (in Ukr.).
11. Kachala, T. (2008) Housing and communal services in the city complex system. Kyiv: Naukova dumka (in Ukr.).
12. Pakulin, S., & Topchui, O. (2013) Improvement of state regulation of housing and communal services in the region, 7(1), 17-22 (in Ukr.).

Стаття надійшла до редакції 03.11.2017.